

Astfel, în mod ideal, *Scopul scuză mijloacele*, în cazul în care:

1. Scopul = tineret – în acest caz tineretul scuză mijloacele; De aici deducem, că doar un scop nobil scuză mijloacele;

2. Mijloace = tineret, iar Scop = dezvoltarea societății. De aici reiese ca nu scopul scuză mijloacele, ci mijloacele înnobilează scopul.

În concluzie, putem constata că societatea din Republica Moldova se confruntă cu grave probleme de natură economică, politică, socială etc. În mare măsură, aceste probleme au legături directe cu cultura politică a populației, dar și mai mult a tinerilor, care trebuie să fie clasa reformatoare în stat. Elita politică anacronică se folosește de toate mijloacele pentru a se menține la putere (fie vorba de manipularea prin mass-media, fie multe alte mijloace de dezinformare și control informațional al populației). Cultura politică a societății, îndeosebi a tinerilor, este axul esențial pentru a crea acele reforme adecvate și pentru a democratiza cu adevărat societatea din Republica Moldova. Nu poate exista democrație fără interes pentru politică și fără participarea la gestiunea treburilor comune, nivelul democratizării unei societăți depinzând de natura și gradul participării individului la viața politică, prin accesul la vot și controlul politicii guvernamentale. Un sistem politic este cu atât mai democratic cu cât implică mai mulți cetățeni în actul de conducere a societății. Dar individul nu poate opta, verbal sau acțional, decât pe baza informațiilor primite, a educației civice dobândite, ca urmare a socializării și a opiniei publice dominante în grupul social din care face parte.

RELEVANȚA ETICII INVAIRONMENTALE ȘI A ETICII BIOLOGICE ÎN PROBLEMELE DE EDIFICARE A ASIGURĂRII SĂNĂTĂȚII UMANE

Teodor N. Țirdea, dr. hab. în filosofie, prof. universitar, USMF
Diana Cobzac, doctoranda, USMF

Amplificarea limitelor prejudiciabile pentru om și biosferă distinge protecția privind asigurarea și îmbunătățirea mediului drept subiect de preocupare constant pentru întreaga planetă. Soluționarea problemelor ce țin de ocrotirea cadrului existențial ambiental concordă în prealabil cu gândirea ecologică veche, care atestă explorarea relației între comunitatea umană și spațiul înconjurător. Lumea postindustrială survine cu un dezechilibru major generat de creșterea inegalităților sociale, sărăcie, dinamică demografică, migrații, insecuritate națională, deteriorarea stratului de ozon, defrișare și secetă, deșeuri radioactive etc., precum și o manipulare a viului în beneficiul societății, unde nu se reflectă îndeajuns asupra măsurilor de evoluție tehnico-științifică referitor la contribuția

sporirii calității vieții, a stării de sănătate și a optimizării esențiale a condiției umane. Este necesar de consemnat în acest context faptul că evoluțiile rapide în domeniul științelor tehnice, medicale și biologice continuă cu lucrării consacrate unor domenii de interes major, cum sunt bioetica și etica invaionmentală, care solicită autorităților din toate țările lumii să fie mai decisive în acțiuni ce țin de deteriorarea sănătății ecologice a planetei, extinzând astfel orizontul evolutiv al unei proiecții de viitor în cadrul dezbaterilor academice.

Intensificarea indurabilității existențial umane a cauzat impactul asupra mediului, care rezultă din impunerea unui model de dezvoltare ecocentric, ce are ca bază o inegalitate flagrantă în distribuirea resurselor, beneficiilor și responsabilităților în ce privește deteriorarea biosferei la nivel mondial. Civilizația planetară globală de azi revendică realizarea unei strategii coevoluționiste a mediului și sociumului [1, p. 166-167], pornind de la certitudinea că constituirea unei lumi mai echilibrate printr-un control al consecințelor negative și a condițiilor de existență prezente, ar putea accentua consensul justificat al ființei umane, prin exprimarea unui înalt nivel de dezvoltare pe care trebuie sa-l atingă în relațiile sale cu biosfera și mediul înconjurător. Pentru a deține o imagine teoretică cât de cât apropiată de *supraviețuirea durabilă și acceptabilă*, umanitatea trebuie să caute un echilibru între acțiunea umană de atitudine și dominația economică, unde mijloacele flexibile și spontane de adaptare invaionmentală să conducă la determinarea caracterului specific al fondului valoric natural.

Gradul de autonomie a societății și calitatea stării sale este legată de condițiile invaionmentale spre realizarea puterii esențiale a omului și a oportunităților lui în procesul activității sale. În mod corespunzător trebuie să se țină cont de efectele adverse asupra interacțiunii dintre toate formele de existență și responsabilitate a ființelor umane de a se implica în protejarea vieții și conservarea biosferei în care trăiesc. Considerația conform căreia securitatea mediului este politica de dezarmare a viitorului, o precondiție a dezvoltării [2, p.1, p.15] ne îndeamnă să admitem procesul evolutiv al conștientizării că expansiunea pentru resursele naturale, în special apa, care va fi agravată în următoarele decenii de încălzirea globală, este de natură să creeze turbulențe, mișcări migratoare, cât și dileme cu caracter global ce ar semnală apariția unor dezechilibre în cadrul relațiilor dintre om și natură. Transformarea radicală a comportamentului omului modern fără a ține cont de consecințele negative ce se reflectă asupra vieții terestre, pe viitor vor denatura ecosistemele mediului înconjurător și populația umană, chiar fiind conectate în mod inerent, vor condiționa iminent afectarea și deteriorarea patrimoniului naturii, sănătatea și bunăstarea tuturor reprezentanților lumii vii. Ținând cont de aspectele semnalate se poate susține că din perspectiva responsabilității respectului pentru viață și supraviețuire, trebuie de precizat că constituirea unor noi domenii speciale ca

etica biologică, etica invironmentală și bioetica globală ar avea drept scop menținerea biosferei prin conturarea *supraconștiinței planetare*[1, p. 210] de a asigura persistența a tot ce este viu și a umanității în genere doar prin noosferizarea sociumului și o atitudine etică umană adecvată față de biosferă.

Obiectivul major în promovarea sănătății umane presupune de a fi asigurate condiții echitabile de viață, pentru a putea contribui umanitatea la promovarea participării și implicării societății, influențând astfel un nivel înalt de responsabilitate a guvernului și un suport de cercetare academică. Documentul „Orientări strategice și priorități programatice” din 1991-1994 de către Pan American Health Organization (PAHO), prin definiția conferită *sănătății mediului* citează precum că „protecția mediului și reducerea efectelor nocive ale biosferei asupra sănătății devin inseparabile cerințelor și eforturilor de a construi un proces de dezvoltare economică și socială, eficientă și durabilă” [3, p. 139]. Modul actual de gândire al comunităților științifice atestă că în prezent se solicită necesitatea unei noi configurații a domeniului cunoașterii, în care ramurile de viitor să pună în funcțiune modul durabil al vieții umane prin intermediul analizei concepției inenvironmentale, a inovației culturii ecologice și a integrării supuse controlului tehnicii asupra spațiului sănătății publice. Relatarea faptului că asigurarea securității inenvironmentale devine imperativ al supraviețuirii omenirii, îi determină pe unii cercetători să prevadă ca esențială manifestarea intuiției echității biocentriste în respectarea drepturilor egale a tuturor reprezentanților Terrei, în acest mod fiind preconizată atingerea autorealizării interne a lumii ca integritate organică. În ipostaza dată, o etică a viitorului necesită de a anticipa acțiunile ce survin la distanța cu probabilități diferite [4, p. 8], prin urmare, sensul moral al eticii inenvironmentale desemnează formarea de valori umane și criterii ce s-ar axa în jurul sentimentului de dragoste și compasiune a omului față de natură și a posedării unui sentiment al timpului, permițând în acest caz dezvoltarea unei generații umane unice care să manifeste prudentă față de condițiile naturale de existență a generațiilor de viitor.

E rezonabil să admitem în prezent o poziție vitală antropocentrică, de corectitudine supremă, ce ne-ar permite să revizuim concepțiile referitor la antropocentrism printr-o înțelegere clară a echilibrului bioantropocentric și a unei atitudini demne a vieții în general. În antropocentrism[5, p. 15], se examinează sursa de consum, atitudinea distrugătoare față de natură și planetă, cauzată de apariția și aprofundarea crizei ecologice, precum și de determinarea unor factori ce influențează în mod activ schimbările dramatice globale prin perpetuarea modelului actual de existență cu impact negativ asupra sănătății. Asemenea concluzii se realizează în baza abordării antropocentrice înțeleasă ca poziție în funcție de care omul este centrul universului și *stăpîn al naturii* ce rezistă tuturor formelor cunoscute de viață. Ultimele decenii au condiționat apariția unei etici inenvironmentale care ar îmbrățișa un respect general pentru

biosferă și ar alerta comunitatea științifică de faptul că habitatul fizic prezintă resurse limitate și în scădere, deaceia este necesar de a se atesta implementarea unor principii axate pe raționalizarea dilemelor etice în stabilirea unor mijloace adecvate pentru echilibrarea sănătății umane și cea a mediului.

Poziția antropocentrică oferă posibilitatea de a revizui viziunea asupra antropocentrismului, solicitând înțelegerea corectă a echilibrului antropocentrism-biocentrism și a atitudinii respectuoase față de viață în întregime. Cele mai alarmante atacuri umane asupra mediului înconjurător sunt prezentate prin contaminarea aerului, pământului și râurilor cu materiale periculoase și chiar letale. A fost necesar de sute de milioane de ani pentru a crea viața în care populează societatea prezentă, în care dezvoltarea și evoluția, precum și diversitatea existenței au ajuns la o stare de ajustare și echilibru. Valul de substanțe chimice ale erei industriale a determinat devorarea mediului ambiental, iar schimbările drastice survenite asupra naturii au cauzat grave probleme ce duc la prejudiciul sănătății publice. Problemele legate de sănătatea învaironmentală sunt multiple, fiind apărute în urma radiațiilor în toate formele sale, concepute din fluxul nesfârșit de substanțe chimice, din care o parte se referă la pesticidele care acționează asupra lumii în care trăim direct și indirect, separat și colectiv. Prezența lor distribuie o umbră, care este nu mai puțin anticipantă și înfricoșătoare, deoarece existența lor este fără formă și e imposibil să prevedem efectele adverse asupra vieții în rezultatul expunerii la acești agenți chimici și fizici care nu fac parte din experiența biologică umană.

Noi toți trăim cu frica obsedantă că ceva ar putea afecta mediul ambiental pînă la punctul în care omul se alătură dinozaurilor ca formă învechită de viață [6, p. 237]. Se cunoaște faptul că chiar și o singură expunere la aceste substanțe chimice poate precipita intoxicații acute suficient de majore. Maladia bruscă sau decesul fermierilor, piloților care s-au expus la cantități apreciabile de pesticide sunt tragice și nu ar trebui să apară. Tot mai evident se constată că creșterea producției de dioxid de carbon, metan și alte gaze cu efect de seră ridică temperaturi record în jurul planetei, ceea ce echivalează cu faptul că amenințarea reprezentată de schimbările climatice extreme, cum ar fi topirea calotei glaciare, inundațiile, frigul, seceta, în mod egal, vor plana atît asupra naturii, cît și asupra creațiilor civilizațiilor umane.

În cazul în care umanitatea nu va începe să reducă semnificativ emisiile de gaze prezente în atmosferă ca rezultat al miliardelor de tone de substanțe chimice răspîndite de către instalațiile industriale, media temperaturilor globale va crește potențial în următorii cincizeci de ani cu mai multe grade celsius, fapt care va condiționa consecințe dezastruoase asupra biosferei prin extinderea inundațiilor, uraganelor puternice, deșertificării, scăderea productivității agricole și pierderea biodiversității. S-a constatat că bioxidul de sulf și oxidul de azot din atmosferă se transformă în particule de acid, acestea putînd fi purtate de vînt la

sute și chiar mii de kilometri distanță față de sursă, căzînd în zone îndepărtate sub formă de ploaie acidă. Deoarece schimbările climatice globale urmează să aibă consecințe substanțiale asupra mediului și a sănătății umane, cercetătorii în știință ar trebui să ia parte la discuții despre poluarea și încălzirea globală, contribuind prin perspectivele lor la diminuarea acestor probleme urgente identificate drept cauze ale agravării sănătății publice și a riscurilor la adresa securității populației umane.

În vederea unor răspunsuri adecvate ale civilizației contemporane privitor la amenințările ecologice globale și de perspectivă la adresa sănătății cadrului ambiental se conturează tot mai clar diversitatea și unicitatea sistemelor vii, protecția și securitatea mediului ca fiind drept elemente de bază în menținerea habitatului vital uman. Este sesizabil faptul că etica biologică proclamă necesitatea atitudinii umane și de respect al omului față de toți reprezentanții lumii vii de pe Terra, realizînd unitatea sa integră cu mediul înconjurător și locul său pe care îl deține în legătură cu natura și societatea [7, p. 72]. Etica invaionmentală însă, tinde să ofere umanității o perspectivă importantă asupra unor valori și obligații față de ființele naturii terestre, a speciilor și sistemelor ecologice. Corelativ cu cele expuse anterior, etica invaionmentală necesită de a prezenta crearea structurată a conceptelor și legilor naturale, care ar permite omului să înțeleagă locul pe care-l deține în univers. Astfel de înțelegere trebuie să fie o bază a valorilor morale care să ghideze fiecare generație umană în exercitarea supravegherii sale pe pămînt. Etica invaionmentală ar trebui să reflecte existența unei conștiințe ecologice, care la rîndul său să proiecteze o condamnare a responsabilității individuale pentru starea de sănătate a biosferei. Conservarea, în acest caz prezintă efortul de a înțelege și de a păstra capacitatea de reînoire a întregului ecosistem.

Nu mai puțin semnificantă este extinderea atitudinii și mentalității ființei umane față de mediul înconjurător, deoarece stilul de viață pe care-l urmează societatea contemporană condiționează starea de sănătate sau boală, iar dorința egoistă a omului de a dispune de bunăstare fizică treptat se transformă în cauze ale dezechilibrelor și chiar a dezastrelor socio-naturale. Aceste realități conduc la ideea de a conștientiza că răul social necesită mai întîi a fi diagnosticat, de a i se evalua gravitatea, iar concluziile extrase solicită a fi raportate societății pentru a cunoaște lumea în care coexistăm. Nu în cele din urmă realizăm că atît etica invaionmentală, cît și etica biologică pledează pentru o atitudine morală față de tot ce este viu, determinînd astfel respectarea demnității și integrității persoanei și a protejării valorii vieții în toate aspectele sale. Conchidem că doar estimarea obiectivă a soluționării de lucruri care amenință existența omului și biosferei ar putea condiționa modelarea dezvoltării globale, raportul naturii și societății în soluționarea problemelor invaionmentale ale omenirii ce dețin o importanță

general-culturală și fenomenologică pentru compararea tipurilor de vizibilitate a lumii și omului în relația cu biosfera.

Referințe bibliografice

1. **Țirdea T. N.** *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie* (Culegere de articole științifice publicate în anii '90 ai sec. al XX-lea). – Chișinău: UASM, 2001. – 272 p.
2. *Environmental change and security project*. ECSP REPORT. Issue 10, 2004. – Pennsylvania Ave NW: Woodrow Wilson International Center for Scholars, 2004. – 105 p.
3. **Ordóñez G. A.** *Salud ambiental: conceptos y actividades*. // *Rev Panam Salud Publica / Pam Am J Public Health* 7 (3), 2000. – Washington: Pan American Health Organization, 2000. – P. 137-147.
4. **Morison R. S.** *Bioethics after two decades*. / *The Hastings Center Report*. Vol. 11. No. 2 (Apr., 1981). – Wiley: The Hastings Center, 1981. – P. 8-12.
5. **Апресян Р. Г.** *Общие проблемы экологической этики. Дилемма антропоцентризма и нон-антропоцентризма в экологической этике*. / *Этика и экология*. – Великий Новгород: НовГУ имени Ярослава Мудрого, 2010. – 368 с.
6. **Carson R.** *Silent spring*. – New York: Houghton Mifflin Harcourt, 2002. – 400 p.
7. **Котова А. Б., Пустовойт О. Г.** *Экологизация общественного сознания как принцип биоэтики*. Розвиток ідей біоетики у європейському контексті. Матеріали Міжнародного симпозіуму з біоетики. 11-12 травня 2006. – Київ: Видавництво Сфера, 2006. – 160 с.

INFLUENȚA DESIGN-ULUI ASUPRA CULTURII

Elena Madan,
lector superior, UTM

Începând cu sec. XX și accentuându-se tot mai mult în prezent, rolul și funcțiile design-erilor în procesul proiectării, crește și influențează producția industrială, economia și cultura.

În trecut când se vorbea despre cultura, mulți aveau în vedere teatrele, arta vizuală, literatura și alte tipuri de artă, ne ținând cont că cultura reprezintă în sine totalitatea valorilor materiale și artistice, create de omenire în activitatea sa de muncă, și servește la progresul ulterior și la dezvoltarea esteticii.